Jüdische Pester Zeitung.

אויף דיעזע צייטונג קאנן מאן יעדען טאג פּרענומעריען אונד דער פּרענומעראציאָנס-טערמין בעגיננט מיט דעם עמפּפֿאנגע דעס ערסטען בלאטטעס.

דיא רעדאקציאָן בעפֿינדעט זיך אין פּעסט רעטטיגנאססע נר' 7, וואָהין מאן אויך דיא פּרענומעראציאָנסגעלדער צו זענדען בעליעבע. פּרענומעראנטענזאממלער ערהאלטען 10% ראבאטט.

יידישע פעסטער צייטונג

(דאָננערסטאג-אויסגאבע)

דיעזעס בלאטט ערשיינט צווייםאל וואָכענטליך אונד קאָסטעט פֿיר עסטערייך-אונגארן גאנציעהריג 8 גולדען ע. וו. האלביעהריג 4 „ „ פֿיערטעל- 2 „ „

פֿירס אויסלאנד גאנציעהריג 9 גולדען עסט. ווהר. האלביעהריג 4 „ 50 קרייצער פֿיערטעל- 2 „ 25 „

אננאָנצען אונד יאָנסטיגע פּריוואט-אנצייגען ווערדען מיט 10 קר. פֿיר 6 שפּאלטיגע פּעטיט-צייללע בערעכנעט.

Nr. 33, זעכסטער יאהרגאנג — פּעסט, יג איר ה'ת'ר'ל'ד'. — Pest, den 30. April 1874.

דאס ראבבינאטס-סעמינאריום.

עס וואר צו ענדע דעס פֿאריעהריגען פֿריהלינגס, דא בעגעגנעטע מיר איין מאנן פֿאָן הערפֿארראגענדער שטעללונג אין דער היעזיגען געמיינדע אונד זאגטע מיר מיט פֿריידיגעם געזיכטס-אויסדרוקע: „וויססען זיא, וואס דאס אללערנייעסטע איזט? — דער קאָניג האט דיא מיניסטעריעללע פֿעראָרדנונג וועגען ערריכטונג איינעס ראבבינאטס-סעמינארס סאנקציאָנירט!" — — „זיא פֿרייען זיך שאָן וויעדער צו פֿריה (ערווידערטע איך איהם), זיא שפּרעכען וויעדער נור פֿאָן דער קאָניגליכען סאנקציאָן; זינד זיא מיר ניכט אויך אים הערבסטע דעס יאהרעס 1869 מיט דער פֿריידיגען נאכריכט בעגעגנעט, דאס דער קאָניג דיא קאָנגרעס-שטאטוטען בערייטס סאנקציאָנירט האט — אונד אלס איך נאָך צו צווייפֿעלן וואגטע, אב דיעזע אויך פֿיר דיא געגנער דער שטאטוטען בינדענד זיין ווערדען, אינדעם זיא דאך ניכט אויך פֿאָם רייכסטאגע בעוויללינגט וואורדען, דא זאגטען זיא דאמאלס: וואס פֿאללט איהנען דען איין, וויססען זיא דען ניכט, כי כתב אשר נכתב בשם המלך ונחתום בטבעת המלך אין להשיב (דאס איינע שריפֿט, וועלכע געשריעבען וואורדע אים נאמען דעס קאָניגס אונד געזיעגעלט מיט דעם רינגע דעס קאָניגס, ניכט ווידערופֿען ווערדען קאָננע.) — דא ערווידערטע איך איהנען שאָן דאמאלס, דאס אחשורוש נאָך אונבעשרענקט (אבסאָלוט) רעגיערטע, ער האטטע נאָך קיין אָבער- אונד קיין אונטער-הויז; אבער היעטע אין איינעם קאָנסטיטוציאָנעללען שטאאטע איזט גאר קיין געזעטץ בינדענד, ביז עס ניכט ערסט פֿאָן דען דעפּוטירטען, דאנן פֿאָן דען מאגנאטען אונד ענדליך פֿאָם קאָניגע בעוויללינגט ווירד. — עס קאם נון דער 18. מערץ 1870, דאנן דער 30. מערץ 1871 — אונד דער רייכסטאג האט דיא קאָנגרעס-שטאטוטען אלס ניכט-בינדענד ערקלערט — אונד זאָ איזט אויס איהרעם „אין להשיב" ניכטס געוואָרדען!""

„אבער דיעסמאל (זאגטע ער) איזט דיא ערריכטונג איינעס סעמינארס דורך דיא קאָניגליכע סאנקציאָן אונווידערופֿליך געוואָרדען — יא, איך זאגע נאָכמאלס אין להשיב! אונזער קולטוס-מיניסטער טרעפֿארט וויים זיך שאָן בעססער אבט צו געבען, אונד ווענן ער אויך דיעסמאל דיא קאָניגליכע בעוויללינגג צור ערריכטונג איינעס ראבבינאטס-סעמינארס פֿאָם געמיינזאמען שולפֿאָנדע ערלאנגטע, זאָ וויים ער, וואס ער טהוט; דענן דער שול-פֿאָנד איזט נאָך פֿאָר דעם צוזאממענטריטטע איינעס רייכסטאגעס אין אונגארן פֿיר איין סעמינאר אונד פֿיר שולען בעשטיממט וואָרדען!"

„וויר וואָללען זעהען (וואר מיינע אנטוואָרט), וויא ווייט עס דיעסמאל מיט איהרעם „אין להשיב" קאָממען ווירד. דיא ערריכטונג איינעס סעמינארס פֿאָן איהרער איינענען טאשע קאנן מאן ניכט פֿערביעטען; אבער אויס דעם זאֶקעל דעם געמיינזאמען איזראעליטישען שולפֿאָנדעס ווירד דיעס שווערליך געהען; יעדענפֿאללס וואָללען וויר וויעדער אבווארטען, וואס דער רייכסטאג היעצו זאגען ווירד.""

עס קאם נון דער זאממטאג פֿאָם 25. אפּריל 1874, דא פֿערזאממעלטע זיך דיא פֿאָם רייכסטאגע ענטזענדעטע קאָממיססיאָן צור פּריפֿונג דער אן דענזעלבען איינגערייכטען ביטטגעזוכע — אונד דא וואורדען אויך דיא געזוכע דער איזראעליטישען געמיינדען געגען אונד פֿיר דיא ערריכטונג איינעס סעמינארס געפּריפֿט. ביא דיעזער פּריפֿונג אונד בעראטהונג וואַרען אויך דער קולטוס-מיניסטער טרעפֿארט, וועלכער דיא קאָניגליכע סאנקציאָן צור ערריכטונג איינעס סעמינארס ערווירקטע, אונד זיין ראטה ראנניכער, וועלכער זיך אונלענגסט אין זיינער דענקשריפֿט דער זאכע דעס סעמינארס זאָ ווארם אנגענאָממען האטטע (זיעהע נום' 20) ביידע הערדען ערצעהלטען דיא גאנצע געשיכטע דעס שולפֿאָנדעס פֿאָם יאהרע 1850 ביז 1873, אום צו בעווייזען, דאס ער אורשפּרינגליך פֿיר סעמינאר אונד שולע בעשטיממט איזט.

טראָטץ אלל' דעם, שטעללטע דער רעפֿערענט דיעזער קאָממיסיאָן, נעמליך העררן סאַדיעני, פֿאָלגענדען אנטראג: „דיעזע ביטטגעזוכע זאָללען דעם קולטוס-מיניסטער איבערגעבען ווערדען, מיט דער אויפֿפֿאָרדערונג, איינען אויספֿיהרליכען בעריכט איבער דיעזע אנגעלעגענהייט דעם רייכסטאגע פֿאָרצולעגען, ביז דאהין אבער זאָלל ער אללע צור ערריכטונג איינעס סעמינארס געמאכטען שריטטע איינשטעללען אונד גאר קיינען קרייצער אוים דעם שולפֿאָנדע הערגעבען, ביז ניכט דער רייכסטאג היעריבער זיין אורטהייל אבגעגעבען ווירד."

וועגען דיעזעס אנטראגעס ענטשטאנד נון איין העפֿטיגער שטרייט צווישען דען קאָממיסיאָנס-מיטגליעדערן. העררן ראנניכער זאָללטע געזאגט האבען: „ברויכט מאן דענן נאָך איינען אויספֿיהרליכען בעריכט איבער דיא סעמינאר-אנגעלעגענהייט, אלס איך איהן בערייטס אין מיינער דענק-שריפֿט דארגעשטעללט?" אנדערע וויעדער בעהויפּטעטען, עס ווערע איינע גראָסע בעליידיגונג געגען דען קאָניג אונד זיינען מיניסטער, אים פֿאללע מאן וויעדער דיא סאנקציאָנירטע מיניסטעריעללע פֿעראָרדנונג ריקגענגיג מאכען זאָללטע! — קורץ עס וואר איין העפֿטיגער שטרייט, דער אויך נאָך אין דער מאָנטאג-זיטצונג דיעזער קאָממיסיאָן פֿאָרטדויערטע.

אין דער מאָנטאג-זיטצונג דיעזער קאָממיסיאָן וואורדע נון דיא פֿראגע אויפֿגעשטעללט: „אָב מאן דעם מיניסטער אללעס וויטערע פֿערפֿאהרען אין דער סעמינאר-אנגעלעגענהייט פֿערביעטען זאָלל אָדער ניכט?" עס קאם נון צור אבשטיממונג, פֿינף קאָממיסיאָנס-מיטגליעדער שטיממטען מיט יא אונד נור פֿיער שטיממטען מיט ניין! היעדורך פֿערלאנגטע דער היעזיגע דעפּוטירטע העררן שטיינער, דאס מאן וועניגסטענס דעם מיניסטער געגענאיבער ניכט פֿאָן איינעם פֿערביעטען שפּרעכען זאָללטע, זאָנדערן דער בעשלוס מאָגע בלאָס לויטען: „דער מיניסטער ווירד ערזוכט, ביז צור פֿאָרלאגע זיינעס בעריכטעס אן דען רייכסטאג, קיינען וויטערען שריטט אין דער סעמינאר-אנגעלעגענהייט צו מאכען." — דיעזע האָפֿליכקייט דעס העררן שטיינער קאָננטע נון מיט 6 געגען 3 שטיממען בעוויללינגט ווערדען. — וויא עס היעס, געדענקט מיניסטער טרעפֿארט בעציגליך דעס איזראעליטישען שולפֿאָנדעס ניכט נור דען פֿאָן איהם פֿערלאנגטען בעריכט, זאָנדערן איין איינענעם געזעטץ צור רעגעלונג דיעזער אנגעלעגענהייט איינצורייכען. —

וויא וויר נון זעהען, איזט אין דיעזער קאָממיסיאָנס-זיטצונג אויס יענעם „אין להשיב" וויעדער ניכטס געוואָרדען. אין דער מאָנטאג-זיטצונג דעס אונגארישען רייכס[illegible] האט דיעזע קאָממיסיאָן איהרען געפֿאסטען בעשלוס שריפֿטליך איבערריכט. דער רייכסטאג ווירד נון איבערמאָרגען יענען בעשלוס צור בעראטהונג ציעהען — — אונד וויר גלויבען, דאס אויך אים רייכסטאגע אוים דעם „אין להשיב" ניכטס ווירד, דענן דער רייכסטאג ווירד אללער וואהרשיינליכקייט נאָך דען בעשלוס דער קאָממיסיאָן אננעהמען. — וויר וואָללען אונס וואָהל ניכט צו פֿריה פֿרייען, אבער וויר גלויבען, דאס אוים דער ערריכטונג איינעס סעמינארס ניכטס ווירד; דענן אוים איינענער טאשע ווירד דיא פֿאָרטשריטטס-פּארטייא קיין סעמינאר ערריכטען, זיא ברויכט וואהרליך דאס געלד פֿיר עטוואס אנדערעס — אוים דעם געמיינזאמען אונגעטהיילטען איזראעליטישען שול-פֿאָנדע ווירד קיין סעמינאר ערריכטעט, דא זעהר פֿיעלע דעפּוטירטע ביא דען אָרטהאָדאָקסען האלטען אונד דאהער פֿאָן דעם געלדע, וועלכעס אויך דען אָרטהאָדאָקסען געהאָרט, קיין סעמינאר ערריכטען לאססען ווערדען — נון קאָננטע נאָך איין דריטטער פֿאלל שטאטטפֿינדען, דאס מאן דען שול-פֿאָנד נאָך איינעם בערעכנעטען פֿערהעלטניססע צווישען דער אָרטהאָדאָקסען- אונד פֿאָרטשריטטס-פּארטייא טהיילטע, זאָ דאס דיא פֿאָרטשריטטס-פּארטייא פֿאָן איהרעם טהיילע איין סעמינאר ערריכטען ווירדע; אבער וויר גלויבען קוים, אָב דער רייכסטאג אין איינע טהיילונג דיעזעס פֿאָנדעס איינוויללינען ווערדע.

אויך פֿאָן פּאָליטישער זייטע איזט דיעזע אנגעלעגענהייט פֿאָן אינטערעססע, אינדעם וויר אויך דאדורך זעהען, דאס וויר אין איינער עכט קאָנסטיטוציאָנעללען מאָנארכיע לעבען. אין רוסלאנד אָדער אין איינעם אנדערען אבסאָלוטען שטאאטע ווירדע זיך ניעמאנד געטרויען, געגען איינע פֿאָם קאיזער סאנקציאָנירטע פֿעראָרדנונג אויפֿצוטרעטען; אבער היער אין אונזערעם קאָנסטיטוציאָנעללען שטאאטע איזט דעם בירגער נור דאסיעניגע געזעטץ הייליג, וועלכעס פֿאָם אבגעאָרדנעטענהויזע, דאנן פֿאָם הערענהויזע אונד דאנן פֿאָם קאָניגע צום געזעטצע ערהאָבען ווירד. דער קאָניג זעלבסט האט דיא פֿערפֿאססונג זיינעם לאנדעס זאָ איינגעריכטעט אונד ליעפֿערטע שאָן מעהרערע ערהאבענע בעווייזע פֿאָן זיינער עכט קאָנסטיטוציאָנעללען געזיננונג, אונד וויר וואָללען היער אויסרופֿען: עס לעבע אונזער קאָנסטיטוציאָנעללער מאָנארך!

אינטערעססאנט איזט אבער דאס בענעהמען דער היעזיגען טאגעס-בלעטטער געגענאיבער דיעזעם קאָממיסיאָנס-בעשלוססע. — דער „אונגארישע ללאָיד" שרייט, דאס מאן היעדורך דאס פֿאָלק פֿערדירבט, אינדעם מאן איהם דאמיט צייגט, דאס מאן דיא קאָניגליכע סאנקציאָן ניכט בעאכטעט; דער „פעסטער ללאָיד" וואגט ערסט היעטע אין דיעזער אנגעלעגענהייט איינען לייט-ארטיקעל צו ליעפֿערן אונד אויך אין זיינען פֿערשיעדענען נייאיגקייטען וויל ער דען אָרטהאָדאָקסען דרייא שטיכע פֿערזעטצען. 1) בעווייזט ער, דאס דיא שולען ביא דען אָרטהאָדאָקסען זעהר פֿערנאכלעססיגט זינד, 2) בעווייזט ער, דאס אים יודענטהומע קיינע צווייא סעקטען עקסיסטירען, וויל אין דער היעזיגען איזראעליטישען לעהרערבילדונגס-אנשטאלט דיא זאָהנע דער אָרטהאָדאָקסען נעבען דען זאָהנען דער ניכט-אָרטהאָדאָקסען פֿריעדליך צוזאממען הערא‌נגעבילדעט ווערדען (דיעס איזט איין גראָסארטיגער בעווייז!) — אונד ענדליך 3) לעסט ער גאר זיינען

פערליערט. אים פאַללע ער פאָר דעם שלוסע דער אונטערזוכונג דיא שטאדט וויען פערלאָססט. נון האט ער יעטצט איינען גראָסארטיגען לופטבאללאָן ער־פונדען, וועלכער זיך אויך אין דער לופט נאָך יעדער בעליעביגען ריכטונג לייכט לענקען לאָססט. ער וואָללטע איינע פראָבע מאכען אונד זיך דורך דען באללאָן אין דיא האָהע? העבען לאססען אום זאָ איינע לופט-רייזע איבער וויען צו מאכען. דא ווערע אבער איינע מילליאָן אין דער לופט געשוועבט, דענן אים פאַללע דער באללאָן נור איינע קלאַפטער איבער דיא שטאדט וויען היגוים ווערע (חוץ לתחום) זאָ ווערע דיא מילליאָנ-קוויטאָן פערפאַללען. — ער ווענדעטע זיך דאהער מיט דיעזער פראגע אן דען אונטערזוכונגס-ריכטער אונד דיעזער זאגטע, דאס נור איינע ע ר ד - רייזע אויסערהאלב וויען פער־באָטען איזט, אבער איינע ל ו פ ט - רייזע קאָנן ער שאָן מאכען, וועננ ער נור שאָן בראוו וויעדער צו־ריקקאָממט.

* (א י י נ ע א ו צ ר - ג ע ש י כ ט ע.) אין דער שטאדט ש פ י י ע ר (אין דייטשלאנד)? מאכט יעטצט איינע שאטצ-געשיכטע גראָסעס אויפזעהען. דאָרט שטארב נעמליך אם 15. אפריל איין אלטער מוזיקאנט, וועלכער פאָר דעם טאָדע זאגטע, דאס אין דעם ברוננען איינעס דאָרטיגען האָפעס נאָך דיא קריעגס-קאססע פאָם יאהרע 1792 ליעגען מיססע. בייא דעם דאמאליגען קריעגע מיט פראנקרייך וואורדע ביים אנריקען דער פראנצאָזען דיא קריעגס-קאססע מיט פיעלעם גאָלדע אין דיעזען ברוננען געוואָרפען. מאן האט נון אם 17. אפריל שנעלל דאס וואססער דיעזעם ברוננענס אויסגעפומפט אונד נאך לאנגעם זוכען צאָג מאן ווירקליך איינע פערשלאָססענע קיסטע פאָם ברוננען הערויס, אין וועלכער אבער נור אלטע בעשריעבענע פערגאמענטע (פארמעט) וואָרען. עס הייסט אבער, דאס דיא עכטע גאָלד-קיסטע נאָך טיעפער ליעגען מיססע אונד מאן גראָבט וויטער אונד איממער וויטער. —

* (ד א ס ט ר י י ב ע ן ד ע ר ר ע פ אָ ר - מ ע ר א י ן ד י י ט ש ל א נ ד.) אין גרינשטאדט (באיערישע פפאַלץ) שטארב איין יידישער לעה־רער אם ערסטען טאג פסח. דער אויפגעקלערטע פאָרשטעהער טעלעגראפירטע נאָך דירקהיים, דאס דער דאָרטיגע ראבבינער אם היילינען יום טוב גלייך נאָך גרינשטאדט פאהרע, אום דען לעהרער „מספיד" צו זיין; דא אבער דער ראבבינער אם יו"ט ניכט קאם, נאהם דער פאָרשטעהער דען גייסטליכען, וועלכער אויך איינע לייכען-רעדע איבער דען לעה־רער געהאלטען האטטע.

-- הייטע איזט איין לאסטצוג אויף דער וויע־נער שטרעקע ע נ ט ג ל י י ז ט, וואָבייא פיעלע פערזאָנען בעשעדיגט וואורדען.

געשעפטסבעריכט.

פעסטער פרייזע.

דיא וויטטערונגען זינד זעהר שלעכט, זעהר הייס אונד קיין רעגען! ווענן דער רעגען ניכט באלד איינ־טריטט, דאנן ווערע אונזערע לאגע איינע זעהר טרויעריגע. —

ו ו י י צ ע ן נענען דיא פאָריגע פרייז-נאָטירונג זינד דיא הייטיגען פרייזע אום ניכטס געשטיעגען. — פער פריה-יאהר 8,40—8,50 גולדען. —

ק ו ק ו ר ו ץ פער מאי-יוני 4,91—4,93 גולדען.

ה א פ ע ר פער פריה-יאהר 2,80—2,81 גולדען.

מ ע ה ל - פ ר י י ז ע (פער וויענער צענטנער זאמט זאק, פרייא אב פעסט) : נומ׳ 0 : 17 גולד. — קר., נומ׳ 1 : 16 גולד. 50 קר., נר׳ 2 : 16 גולד. — קר., נר׳ 3 : 15 גול. — קר. נר׳ 4 : 14 גולד. 30 קר., נר׳ 5 : 13 גולד. 20 קר., נר׳ 6 : 12 גולד. — קר., נר׳ 7 : 11 גול. 20 קר., נר׳ 8 : 10 גולד. 70 קר., נר׳ 8½ : 10 גולד. 30 קר., פיינע קלייע 4 גולד. — קר., גראָבע קלייע 3 גולד. 50 קר.

ש פ י ר י ט ו ס פיר געברויך נייע מעטהאָדע 61 קר., פרעסהעפע-וואארע 64 קר. —

א ו נ ש ל י ט ט (חלב) 25 — 26 גולדען. —

ו ו י י נ ש ט י י ן : האָכגרעדיגער 32—33 גולד.

ה אָ נ י נ : געלבער געלייטערטער 21·50—22 גולדען, ווייסער 23·50 גולד׳ — וואכס-האָניג 18—19 גולדען.

ו ו א כ ס ראָזענויער 81, פיינערער 95—96 גולד.

ר י ב אָ ל (דאָפפעלט ראפפינירט) 19½ גולדען פער צטר., ראָהעס 17·50 גולד.

ר ע פ ס ק ו כ ע ן 3,35—3·40 גולדען פער צטר.

מ אָ ה א ר 7½—7¼ גולדען.

ק ל ע ע - ז א מ ע ן : אונגארישע לוצערנע 28 גול׳ פראנצאָזישע 34 — 37 גולדען. — ראָטה-קלעע אונגארישער 28 גולד.— —

ק נ אָ פ פ ע ר ן : סערבישע פאָם יאהרע 1873 11½ גול׳ אונגארישע פרימא 14, האָכפרימא 15·75 גולד.

פ ע ס ט ע ר ש ל א כ ט פ י ע ה-מ א ר ק ט. בייא דעם אם 23-טען ד. מ. היער אבגעהאלטענען וואָכען-מארקטעס וואור־דען פערקויפט 837 אָכסען דאס פאאר פאָן 126 ביז 386 גולד. 413 קיהע דאס פאאר פאָן 115—275 גולדען, 141 מעלק-קיהע דאס שטיק פאָן 85—258 גולד., 45 שטיק ביפפעל דאס פאאר צו 160—275 גולד. ר י נ ד פ ל י י ש פער צענטנער 27 גולד. — קר. ביז 30 גולד. 50 קר.

ש א פ פ ע ל ל ע : סערבישע 135—148 גולד. פער 102 שטיק. באטשער אונד דייטשוואָללינע 3,80 — 4.40 גולדען פער פאאר.

ל א מ מ פ ע ל ל ע : באָסנישע 75 גולד. פער 102 שטיק. —

ל ע ד ע ר. פפונדהייטע 40—פפינדיגע 98 — 100 גול. דעטטאָ געקלאָפפטע פרימא 103—105 גולד., איינמאל פערזעטצטע טערצען פאָן 18—20-פפד. 104—106 גולד., צווייטמאל פערזעטצטע טערצען פאָן 30—36-פפד, 100—102 גול. דריימאל פערזעטצטע טער־צען פאָן 38—40-פפד. 102—106 גולדען. פאשעהייטע אין גוטער סאָרטע 112—115 גולד., קוההייטע ברוי־נע וויכסהייטע צו 140—155 גולד. — ברוינע וויכס־קאלבפעללע 260—265 גולד.

ו ו י ע נ ע ר פ ר י י ז ע.

ש פ י ר י ט ו ס : פרוכט-שפּיריטוס 61¼—61½ קר.

ר י ב אָ ל 19 גולד. — ליינאָל 22¼ גולד.

פ ע ט ר אָ ל ע א ו ם 11⅝—12½ גולד.

לאָטטאָ-ציעהונג פאָם 25. אפריל 1874.

אָפען 43 41 31 90 38

א נ צ י י ג ע.

ו ו י כ ט י ג פ י ר

סאָדא-וואססער-פאַבריקאַנטען.

צור בעאכטונג.

וויר עמפפעהלען פיר גאסט־ווירטהע אונד הויזהאלטונגען דיא אין אונגארן ביזהער איינציג נור פאָן אונס ערצייגטען

סאָדא-וואססער־אפפאראטע,

וועלכע, וואס רייגע אונד דויער־האפטע ארבייט בעטריפפט, אללע

אויסלענדישען איבער־טרעפפען. מיט הילפע דיעזער אפפאראטע קאנן זיך יעדערמאנן דאס זאָ בעליעבט געוואָרדענע, געזונדע מוסירענדע געטראָנק זעלבסט ער־צייגען. דיא פרייזע זינד דיא פאָלגענדען : פיר דרייזייטעליגע אפפאראטע ביז 12 זייטעל 9 ביז 20 גולדען דיא גראָסטען.

F. Horn,

Pest, Kerepecsher-Bazar

gegenüber dem Nationaltheater.

בעשטעללונגען אויס דער פראָווינץ ווערדען מיט נאכנאהמע פינקטליך עפפעקטואירט, עבען זאָ ווערדען אללע רעפאראטורען אויפס בעסטע אונד בילליגסטע בעזאָרגט.

פרוכטפרייז-טאבעללע

פ ר י כ ט ע	קוואליטעטס־געוויכט	פער צאָלל־צענטנער
ווייצען, באנאטער	81	7.55—7.70
" "	82	7.70—7.80
" "	83	7.80—7.95
" "	84	7.95—8.05
" "	85	8.05—8.10
" "	86	8.10—8.20
" טהייס	81	7.75—7.90
" "	82	7.90—8.05
" "	83	8.05—8.15
" "	84	8.15—8.30
" "	85	8.30—8.40
" "	86	—.—.—
" פעסטער באָדען	81	7.70—7.85
" "	82	7.85—8.—
" "	83	8.——8.10
" "	84	8.10—8.25
" "	85	8.25—8.35
" "	86	—.—.—
" ווייסענבורגער	81	7.85—7.95
" "	82	7.95—8.10
" "	83	8.10—8.20
" "	84	8.20—8.35
" "	85	8.35—8.45
" "	86	—.—.—
		פער מעטצ׳
קאָרן	80	5.50—5.35
גערסטע מאלץ	72	4.40—4.30
" פוטטער	72	3.95—3.80
האפער	50	2.75—2.77
קוקורוץ באנאטער	פער מעטצען	4.77—4.82
אנדערע גאטטונג	צענטנער .	4.77—4.75
רעפס קאָהל	75	—.—.—

ק ו ר ז - ט א ב ע ל ל ע פ אָ ם 25. א פ ר י ל

ב א ל ל ע נ - מ ע ה ל	קר׳	פל.
נוממער 0	10	30
" 1	20	29
" 2	40	28
" 3	60	26
" 4	30	25
" 5	40	23
" 6	20	21
" 7	80	19
" 8	90	18
" 8½	20	18

ג ע ל ד - ק ו ר ז

	קר׳	פל.
זילבער-אגיא	50	106
דוקאטען	32	5
עסטערר.-אונגארישעס 8 גולדען גאָלד־שטיק (20 פראנקס)	99	8
נאפאָלעאָנדאָר	99	8
פרייסישע טהאלער (קאססענאנווייזונגען)	66	1
רוסישע רובעל	57	1

לאָזע.

	קר׳	פל.
1864-ער לאָזע צו 100 גולדען	75	132
דעטטאָ צו 50	—	129
1860-ער גאנצע לאָזע	50	104
דעטטאָ פינפטעל	50	110
1854-ער 4 פערצענטיגע שטאאטס-לאָזע	50	97
1839 ראָטהשילד - לאָזע גאנצע	—	302
דעטטאָ פינפטעל	—	250
קאָמאָ רענטענשיינע	—	21
קרעדיט-לאָזע	—	159
טריעסטער לאָזע פער 100 גולדען	—	—
טריעסטער לאָזע פער 50	50	53
[illegible]-לאָזע	—	90
סאלם צו 40 גולדען	75	31

	קר׳	פל.
פאלפי צו 40 גולדען ק. מ.	50	23
קלארי צו 40 " "	50	26
סט. גענאָיס צו 40 " "	—	24
אָפנער צו 40 " "	—	24
ווינדישגרעטצער צו 20 גולדען ק. מ.	—	20
וואלדשטיין צו 20 " "	—	21
קעגלעוויטש צו 10 " "	—	14
רודאָלפס-לאָזע צו 10 " "	—	12
[illegible] צו 20 " "	50	15
אינסבּרוקער לאָזע	50	15
זאלצבורגער לאָזע צו 20 גולדען	—	16
קראַקויער לאָזע	—	20
סירקען לאָזע	—	43
דעטטאָ 120 פראנקס איינצאהלונגען	—	31
אונגארישע פרעמיען-לאָזע א 100 גולדען	—	77
דעטטאָ צו 50 גולדען	—	77

ווערטה-פאפיערע.

	קר׳	פל.
אונגארישע גרונדענטלאסטונגען	—	74
טעמעשוואַר-באנאטער	—	73
זיעבענבירגישע	25	71
גאליציישע	75	77
בוקאָווינער	—	77
אונגארישע אייזענבאהן-אנלעהען	50	93
ווייןצעהענט-אבלאָזונגס-אָבליגאציאָנען	50	69
פעסטער שטראססען-באהן	—	376
אָפנער שטראססענבאהן	—	108
פראָווינציאל-באנק	—	27
אנגלאָ-באנק 1. עמיסיאָן	—	30
אונגארישע באָדען-קרעדיט	50	55
שפאר- אונד קרעדיט-פעראיין	50	48
אונגארישע קרעדיט-באנק	25	143

	קר׳	פל.
פעסטער קאָממערציאל-באנק	—	730
פעסטער געווערבע-באנק	—	875
פראנקאָ-אונגארישע	—	59
אינדוסטריע-באנק-אקציען	—	49
אָפנער קאָממערציאל-באנק	—	175
לאנדעס צענטראל-שפארקאססע	—	71
אָפנער בירגערליכע	—	—
פעסטער ערסטע פאטערלענדישע	—	8400
פעסטער פאָרשטעדטישע		55
פעסט-אָפנער [illegible]	—	157
דעטטאָ צווייטע עמיסיאָן	—	—
פפאנדשיינע דער אונגארישען באָדענקרעדיט צו 5 איינהאלב פערצענט	50	85
דער אונגארישען היפאָטהעקען-באנק צו 5 איינהאלב פערצענט	50	77
דער אונגארישען אללגעמיינען באָדענקרעדיט-אנשטאלט צו 5 אונד איינהאלב פערצענט	50	84
דעטטאָ צו 6 פערצענט	50	86
דער פעסטער קאָממערציאל-באנק	25	85
קעטטען-בריק-אקציען	—	83
נאָרד-אָסט-באהן	50	105
אלפעלד-פיומאנער	—	140
אונגארישע אָסטבאהן	50	51
טהייס באהן	—	221
זיעבענבירגער באהן אקציען	—	—
קאשוי-אָדערבערגער באהן אקציען	25	135
פראנץ-יאָזעפס באהן אקציען	50	205
קארל-לודוויג-באהן אקציען	50	247
לעמבערג-טשערנאָוויץ-יאסי באהן	50	149
קרעדיט-אקציען	25	217
באנק-	—	977

Eigenthümer u. verantwortlicher Redakteur M. REIS.

Budapest, 1874. Druck v. Burian & Grünbaum, Waitznerboulevard, Marokkanerhof.

יידישען לעהרער הערא‌נגעבילדעט ווערדען). דער מיניסטער טראט אונטער פֿיהרונג דעס דירעקטאָרס אין יעדע קלאססע איין; ער שטעללטע אן דיא שילער מעהרערע פֿראגען אונד וואר מיט דיעזער אנשטאלט זעהר צופֿריעדען. ביי דיעזער געלעגענהייט בעזיכטיגטע דער מיניסטער אויך דיא נייגעבויטע סינאגאָגע (אין דער ראָמבאכגאססע), וואָ איהן דער פֿאָרשטעהער הערר מ י נ ץ ערוואַרטעטע אונד עמפּפֿאנגען האטטע. — פֿאָן דא בעגאב ער זיך אין דאס יידישע קנאבענ-וואיזענ-הויז, וואָ ער זיך איבער דיא דאָרטיגע איינריכטונג זעהר לאָבענד אויסגעשפּראָכען האטטע אונד אויך אן דיא יידישען וואיזענ-קינדער איינינע אויפֿמונטערנדע וואָרטע ריכטעטע. — דאנן בעעהרטע דער הערר מיניסטער דאס מעדכענ-וואיזענ-הויז, וויא אויך דיא שפּייזע-אנשטאלט דעס איזראעליטישען פֿרויענ-פֿעראיינעס מיט איינעם בעזוכע. דיא גוטע איינריכטונג, דיא אויסגעצייכנעטע אָרדנונג אונד ריינליכקייט אין דען ביידען אנשטאלטען מאכטען אויף דען מיניסטער איינען זעהר גוטען איינדרוק. ער קאָסטעטע אין דער שפּייזע-אנשטאלט אויך פֿאָן דען שפּייזען, וועלכע אן דיא ארמען לייטע פֿעראבריכט ווערדען, וואָריבער ער זיך עבענפֿאללס זעהר בעפֿריעדיגענד אויסגעשפּראָכען האטטע.

* (וויא גראָס איזט דער איזראעליטישע שולפֿאָנד?) דיעזער שולפֿאָנד בעשטעהט אוס 2,103,000 גולדען אונד טראגט יעהרליך 94000 גולדען. פֿאָן דיעזען 94000 גולדען וויל דער מיניסטער 20000 גולדען פֿיר דאס ראבבינאטס-סעמינאר, 22000 גולדען פֿיר דיא יידישע לעהרער-בילדונגס-אנשטאלט, פֿיר דיא אנשטאלטען פֿיר בלינדע אונד טויב-שטוממע 12000 גולדען, פֿיר אונטערשטיטצונג דער געמיינדע-שולען 20000 גולדען, פֿיר דיא קאנצלייא-אויסגאבען דער ביידען פארטייען 8000, פֿיר דיא פֿאָנדס-דירעקציאָן 5000 גולדען פֿערווענדען — אונד 7000 גולדען בלייבען נאָך אונפֿערווענדעט. — דאס אונגארישע בלאטט „פּעשטי נאפּלאָ" ליעפֿערטע געסטערן עבענפֿאללס איינען לייטארטיקעל פֿיר דאס סעמינאריאום. דיעזעס בלאטט פֿירכטעט, דאס אים פֿאללע דער רייכסטאג דען בעשלוס דער ביטטגעזוכס-קאָממיסיאָן אנגימטט, זאָ ווירדע אוס דעם סעמינאר ניכטס זאָבאלד עטוואס ווערדען. דיעזעס בלאטט מיינט, דאס זאָ וויא דער קאָניג דען פֿאָנד צור אונטערשטיטצונג פֿאָן פֿאָלקסשולען בעשטיממען קאנן, זאָ קאנן ער איהן אויך צור עררייכטונג איינעס סעמינארס פֿערווענדען לאססען.

° (דעפּוטירטענ-בעראטהונג.) היינטע אבענד ווערדען זיך דיא רעכטען דעפּוטירטען אין איהרעם זיטצונגס-זאאלע פֿערזאממעלן אונד איינע לענגערע בעראטהונג איבער דיא אנגעלעגענהייט דעס ראבבינאטס-סעמינארס אבהאלטען. — אללער וואהרשיינליכקייט נאך ווירד איבער דיעזע אנגעלעגענהייט שאָן איבערמאָרגען (זאמסטאג) אים רייכסטאגע ענטשיעדען ווערדען.

° (דער רעגיערענדע פֿירסט פֿאָן סערביען) פֿערווייט יעטצט אין קאָנסטאנטינאָפּעל, וואָ ער דען סולטאן בעזוכט אונד מיט איהם איינען פֿריינדשאפֿטס-בונד שליעסען וויל. דיא פּאָליטיק דיעזער צוזאממענקונפֿט קאָננען אונזערע לעזער אוס אונזערער וועלטגעשיכטע (זייטע 205 ביז 208) ערזעהען. זאָ לאנגע סערביען אויף איינע רוסישע פֿריינדשאפֿט רעכנעטע, היעלט עס מיט רוסלאנד אונד העטצטע געגען עסטרייך אונד געגען דיא טירקייא. נאכדעם אבער דורך דיא פּעטערסבורגער צווייא-קאיזער-צוזאממענקונפֿט דיא פֿריינדשאפֿט צווישען רוסלאנד אונד עסטרייך הערגעשטעללט ווארדע, זאָ מוס זיך יעטצט סערביען מיט דער טירקייא פֿערבינדען.

° (צווייא ליידענס-געפֿעהרטע.) דער פּרינץ אלפֿאָנס פֿאָן אסטוריען (זאָהן דער אבגעזעטצטען קאָניגין פֿאָן שפּאניען) קאָממט יעטצט נאך ענגלאנד אונד ווירד אין דערזעלבען קריעגס-שולע לערנען, אין וועלכער לולו נאפּאָלעאָן (זאָהן דער אבגעזעטצטען קאיזערין פֿאָן פֿראנקרייך) לערנט. דיעזע צווייא ליידענס-ברידער ווערדען זיך פֿאָן דען אבזעטצונגען איהרער מיטטער פֿיעלעס צו ערצעהלען האבען.

* (דער רוסישע קאיזער בייא דער קאיזערין אייגעניע.) דער אונגארישע ללאָיד ברינגט דיא קוים גלויבליכע נאכריכט, דאס קאיזער אלכסנדר בייא זיינער אנקונפֿט אין ענגלאנד אויך נאפּאָלעאָנס וויטווע, נעמליך דיא קאיזערין אייגעניע בעזוכען ווערדע. דיא פֿראנצאָזישען באָנאפּארטיסטישען צייטונגען מיינען, דאס אויך דער רוסישע קאיזער שטארק דאהינצילט, דאס דער יונגע נאפּאָלעאָן אויף דען פֿראנצאָזישען טהראָן קאָממען זאָלל.

* (איינע סינאגאָגע אויסגעראובט.) אין דער נאכט פֿאָם 19. אפּריל ווארדע דער איזראעליטישע טעמפּעל אין ניטרא ערבראָכען אונד איין ספר תורה אוס דעמזעלבען געשטאָהלען. דער געלד-ווערטה דיעזעס ספר בעטראגט 300 גולדען. וויא עס שיינט, האט זיך אין ניטראער גנב געראדע אויף דיא סינאגאָגע פֿערלעגט: זאָ ווארדע ערסט אונלענגסט דיא צדקה-ביכסע, וועלכע עבען נאָך פֿאָר דען פֿייערטאגען שטארק געפֿיללט וואר, ערבראָכען — דא אבער דער גנב אויך דיעסמאל דיא ביכסע ערבראָכען אונד וועניג דארין געפֿונדען האט, זאָ ערגערטע ער זיך וואהרשיינליך איבער דיא שלעכטע וועלט, וועלכע מעהר קיינע צדקה גיבט — אונד אום ניכט אומזאָנסט געקאָממען צו זיין, האט ער איין ספר געשטאָהלען.

* (פֿירכטבארער מאָרד.) אם 27. אפּרילאום 1 אוהר נאך מיטטערנאכט ווארדען דער פאכטער דעס ווירטהסהויזעס (אם ביהארער שטעג) אלבערט ניימאנן אונד זיינע פֿאמיליע אים שלאפֿע פֿאָן מאָרדערן איבערפֿאללען. דער ווירטהסהויז-פאכטער ערהיעלט אכט וואונדען מיט מעססערן אונד האקען, וואָראויף ער אויך געשטאָרבען איזט. זיין 19 יעהריגער זאָהן ערהיעלט 2 שווערע וואונדען, ווירד אבער פֿיעללייכט גערעטטעט ווערדען קאָננען. דער פֿרויא דעס פאכטערס ווארדע דער האלז דורכגעשניטטען אונד מעהרערע וואונדען אן דער ברוסט בייגעבראכט, אויך זיא שטארב זאָגלייך וויא אויך איין קליינעס 8 יעהריגעס מעדכען, וועלכעס פֿאָרמליך אבגעשלאכטעט ווארדע. איין קנאבע ווארדע עבענפֿאללס שטארק פֿערוואונדעט, האטטע אבער נאָך זאָ פֿיעל קראפֿט, דאס ער זיך אין איין נעבענ-צימטער פֿליכטען קאָננטע, וואָ ער דיא אנדערען דרייא געשוויסטער וועקטע אונד זיך מיט איהנען פֿליכטעטע. דיא מאָרדער קאָננטען נור אויף דיעזע ווייזע איינברעכען, אינדעם זיא אויף דאס דאך שטיעגען אונד איינינע דאכציעגעל הערויסצאָגען, וואָראויף זיא זיך דאנן דורך דיא באָדענ-טהירע אין דאס שלאף-צימטער שלייכען קאָננטען. איין רויב איזט היער ניכט בעגאנגען וואָרדען, דא ניכטס פֿעהלטע אונד אויך ניכטס צו רויבען וואר, אינדעם דער פאכטער גאר וועניג אים פֿערמאָגען האטטע. עס וואר וואהרשיינליך נור איינע ראכע-טהאט, וועלכע פֿאָן דען פֿיינדען דעס פאכטערס בעגאנגען ווארדע. דיא מאָרדער זינד נאָך ניכט ענטדעקט וואָרדען. —

* (ביים געבעטע געשטאָרבען.) אין גראָסוואַרדיין שטארב אם פֿערפֿלאָססענען זאמסטאג איינע יידין וועהרענד זיא איהר אבענדגעבעט (מעריב) פֿערריכטעטע. מאן פֿאנד זיא אלס לייכע זיטצענד אונד היעלט נאָך דען „סדור" קראמפּפֿהאפֿט אין איהרען שטאררען הענדען.

* (מיט געוואלט קאנן מאן ניכט ריכטען.) זייטדעם דער קראוואלל אין נייפּעסט וועגען שטייער-עקסעקוציאָן שטאטטגעפֿונדען האטטע, גלויבען פֿיעלע, דאס מאן זיך מיט געוואלט אָדער רעוואָלוציאָן געגען דיא שטייער-עקסעקוציאָן וועהרען קאָננטע. זאָ ווארדע היער אין שניידער נאמענס דאוויד רייכמאנן, נאך פֿאָר צווייא יאהרען וועגען איינעס שטייער-ריקשטאנדעס פֿאָן

נען, אלס זיא דען פֿ א ל ש ע ן אָפּפֿיציער, דען יאָזעף סילוועסטער אונטערשטיטצטען."

„ווער איזט יאָזעף סילוועסטער ?" פֿראגטע איך.

„עראינערן זיא זיך ניכט דעס פֿראנצאָזישען אָפּפֿיציערס ?" —

„דער הייסט אבער ריכארד באָנוויל."

„— א. זאָ נאננטע ער זיך, וואהרשיינליך נאך דעם געפֿאללענען אָפּפֿיציער, דעססען אוניפֿאָרם ער געשטאָהלען האט."

„וואס זאגען זיא ?"

„איך קעננטע דען יונגען זעהר גענויא; ער איזט אויס מיינער געהע — איין טוינעניכטס ערסטער קלאססע. זיין פֿאטער איזט איין וואָהלהאבענדער מאנן. דער יונגע זאָללטע אָפּפֿיציער ווערדען אונד וואר שאָן אין דער מיליטער-שולע; אבער מאן האט איהן וועגגעיאגט. זייטדעם טרייבט ער זיך אין דער וועלט אומהער אונד פֿיהרטע איין לידערליכעס לעבען. זיין פֿאטער האט איהן פֿערשטאָסען. ביים אויסברוכע דעס קריעגעס טראט ער אלס פֿרייוויללינער צום מיליטער, אונד בייא סעדאן מוס ער איינעם טאָדטען אָפּפֿיציער דיא אוניפֿאָרם אויסגעצאָגען האבען. איך ערקאננטע איהן גלייך, אלס איך איהן היער ווידער זאה; אבער איך וואָללטע איהן ניכט פֿערראטהען; דיא פּרייסען העטטען איהן זאָנסט הארט בעשטראפֿט. אלס איך הערטע, דאס זיא איהן אונטערשטיטצטען, וואָללטע איך זיא ווארנען; אבער עס וואר דיא ווארנונג שאָן איבערפֿליססיג געוואָרדען. זיין שלעכטעס בעטראגען האטטע איהם בערייטס איהרע אונטערשטיטצונג ענטצאָגען."

שטארר פֿאָר ערשטוינען האטטע איך דעם יונגען מאננע צוגעהאָרט. נון ווארדע מיר מאנכעס קלאר, וואס מיר אן דעם פֿאלשען באָנוויל אויפֿגעפֿאללען געוועזען.

„אירדען זיא איך ניכט ?" פֿראגטע איך דען סאָלדאטען.

„איך, אירדען ?" אנטוואָרטעטע ער, „איך קעננטע דען יאָזעף סילוועסטער זאָ גענויא וויא מיך זעלבסט."

„זאָ מוס איך גלייך דען בעטראָגענען אָנקלאַגען פֿאַר דעם בעטריגער וואַרנען."

* *

אלס נון הערר א ל כ ס נ ד ר דיא דעפּעשע אָפּפֿנעטע, זאגטע ער:

„האָרט, וואס מיר דא פֿאָן מאיינץ טעלעגראפֿירט ווירד:

„זייען זיא פֿאָרזיכטיג אין בעצוג אויף איהרען פֿאלשען נעפּפען. זאָעבען ערפֿאהרע איך, דאס דערזעלבע יאָזעף סילוועסטער הייסט אונד דיא אוניפֿאָרם אונד דיא דאצו געהאָריגען פּאפּיערע זיך אין אונרעכטמעסיגער ווייזע אנגעאייגנעט האבען זאָלל."

„וועלכע איינע שענדליכע בעטריגערייא!" ריעף דער פֿאלשע באָנוויל. „דאס איזט דאָך קלאר, דאס דיעזע דעפּעשע פֿאָן דעם מענשען דא בעשטעללט איזט. יעטצט געהע איך אויף מיין צימטער, אום דיא אונטריגליכסטען בעווייזע פֿיר מיינע בעהויפּטונגען הערבייצוהאָלען."

ער ליעף הינויס. דיא אנדערען וואַרטעטען שווייגענד אויף זיינע וויעדערקעהר. אללייז ער קאם ניכט; אלס מאן וועהען וואָללטע, וואָ ער בלייבע, פֿאנד מאן דען שרייבטיש דעס העררן אלכסנדר ערבראָכען; דער בעטריגער האטטע זיך 1000 פֿראנקס אלס רייזעגעלד מיטגענאָממען. דאנן וואר ער נאך דעם באהנ-האָפֿע געאיילט אונד האטטע דען נעכסטען צוג בענוטצט.

הערר לעגנספֿעלדער וואָללטע איהן אויף טעלעגראפֿישעם וועגע פֿערפֿאָלגען לאססען. אלכסנדר ליטט עס ניכט. „לאסט איהן לויפֿען," זאגטע ער. „איך בין פֿראָה, דאס איך וויעדער לאָז בין. דער געדאנקע, איינען זאָלכען נעפּפען צו האבען, האט מיך שאָן גאנץ אונגליקליך געמאכט. גאָטטלאָב, דאס דער מענש איין בעטריגער וואר."

גנעמעהר געלאנג עס דעם וויקליכען ריכארד באָנוויל באלד, העררן אלכסנדר פֿאָן דער עכטהייט זיינער פּערזאָן צו איבערצייגען, אונד עללא וויינערטע זיך ניכט, דיא האנד ר י כ א ר ד ס אנצונעהמען אונד הייראטעטע איהן.

ריכארד באָנוויל האט דען מיליטער-דיענסט קוויטטירט; ער איזט אין דאס געשעפֿט לעגנספֿעלדערס איינגעטרעטען אלס קאָמפּאניאָן אונד שוויעגערזאָהן. הערר אלכסנדר לעבט בייא זיינען פֿריינדען אונד פֿערוואנדטען; זיינע געזונדהייט האט זיך זעהר געקרעפֿטיגט.

יאָזעף סילוועסטער קאָננטע אבער ניכט רוהען. ער בעגאב זיך צוריק נאך פּ א ר י ז, וואָ ער דאמאלס מיט דען קאָממוניסטען געגען דיא רעפּובליקאנישע רעגיערונג געקעמפּפֿט אונד מיט פּעטראָלעאום איינינע נאכסען אין בראנד געשטעקט האט. אלס אבער דיא ארמעע דעס מארשאללס מאק מאהאָן אין פּאריז איינגעדרונגען וואר אונד איינען מאָרדערישען קאמפּף געגען דיעזע פּעטראָלעאום-קאָממוניסטען פֿיהרטע, ווארדע אויך י אָ ז ע ף ס י ל וו ע ס ט ע ר אין דיעזעם שרעקליכען קאמפּפֿע אומגעבראכט.

היעמיט איזט נון דיעזער קורצע ראָמאן צו ענדע אונד אים נעכסטען מאָנטאג - בלאטטע בעגיננען וויר מיט איינער ה אָ כ ס ט - שפּאננענדען ערצעהלונג אונטער דעם טיטעל „אם ל"ג בעומר."

צאָרן אן ר׳ הילל (ראבבינער אין קאָלאָמעא) ארם. ער ציטירט איינע שטעללע אויס זיינעם ווערקע (עת לעשות), אין וועלכעם געזאגט ווירד, דאס אויך דער עמאנציפירטע יודע אין אונגארן קיין פאטערלאנד האט, דא זיין פאטערלאנד נור ארץ ישראל איזט. — דאמיט וויללל נון דער ללאָיד דען דעפוטירטען דען בעוויז ליעפערן, דאס דיא אָרטהאָדאָקסען אין אונגארן איהר פאטערלאנד ניכט ליעבען אונד קיינע טרייען בירגער אונגארנס זייען. וויר לאָגנען נון היער דעם פעסטער ללאָיד דיא וואָרטע שיללערס צורופען: „שלימם גענוג, ווענן דאס איהרע לעטצטע גאללע איזט!“ דענן אונזער היילגער פראָפעט ירמיהו האט עס אונס שאָן לענגסט אנבעפאָהלען: „דרשו את שלום העיר, אשר הגליתי אתכם שמה והתפללו בעדה אל ה׳, כי בשלומה יהיה לכם שלום!“

פאָליטישע איבערזיכט.

וויא אונזערע לעזער וויססען, פעראָפפענטליכט אונזער אויסווערטיגער מיניסטער גראף אנדראשי בייא יעדער דעלעגאציאָנס-איינבערופונג איין בוך מיט ראָטהעם איינבאנדע (ראָטה-בוך), אין וועלכעם אללע זיינע בריעפע אונד שריפטשטיקע, דיא ער מיט דען אויסווערטיגען מעכטען אים לויפע דעם יאהרעס וועכסעלט, פערצייכנעט שטעהען. אין זאָלכעם ראָטה-בוך פפלעגט פאָן גראָסעם אינטערעססע צו זיין, דא עבען אויס דעמזעלבען דיא טהעטיגקייט דעם מיניסטערס אין דער אויסווערטיגען פאָליטיק ערזיכטליך איזט.

היער וואר מאן אויך דאס ערשיינען דיעזעס ראָטהבוכעס זעהר נייגיעריג, אינדעם מאן דארין דיא אבמאכונגען בייא דער פעטערסבורגער צוויא-קאיזער-צוזאממענקונפט צו פינדען גלויבטע. אונד דיעהע! דאס ראָטהבוך איזט בערייטס מאָנטאג ערשיענען, אין דעמזעלבען זינד 142 אקטען-שטיקע פעראָפפענטליכט, אבער פאָן זאָ אונבעדייטענדעם אינטערעססע, דאס ניכט איינמאל איין איינציגעס צור מיטטהיילונג ווערטה איזט. איין בעריהמטער שטאאטסמאנן זאגטע איינסט: „גאָטט גאב דעם מענשען דיא שפראכע, אום זיינע געדאנקען פערבערגען צו קאָננען!“ — גראף אנדראשי ווידער מיינט, דאס ראָטהבוך דיא דאהער דא, דאמיט דער אויסווערטיגע-מיניסטער זיינע פאָליטיק פערבערגען קאָננע. —

מאָנטאג וואורדע דער דייטשע רייכסטאג אין בערלין מיט איינער טהראָנרעדע געשלאָססען. דיעזע טהראָנרעדע האט קאיזער ווילהעלם זעלבסט געהאלטען אונד אין דיעזער ערקלערטע ער אויסדריקליך, דאס ער נור דאמאלס, ווענן דייטשלאנד איינע שטארקע שלאגפערטיגע ארמעע האט, פיר דיא ערהאלטונג דעם אייראָפעאישען פריעדענס גוטשטעהען קאנן; נור וויל דייטשלאנד דיא האנד אם שווערטע האט, קאנן עס בעפעהלען, דאס דער פריעדע ניכט געשטאָרט ווערדע, דענן זאָבאלד פראנקרייך איינזעהען ווירדע, דאס דייטשלאנד ניכט זאָ שטארק גערישטעט דאשטעהע, זאָ מאָכטע עס גלייך דען קריעג מיט דעמזעלבען ווידער אויפנעהמען. —

יעטצט וויים מאן ערסט ניכט דיא בעדייטונג דער פיעלען צוויא-קאיזער-צוזאממענקינפטע. מאן גלייבטע בזהער, דאס זיך דייטשלאנד דאהער מיט עסטערייך אונד רוסלאנד בעפריינדעטע, אום נור געגען פראנקרייכס ראבע-געליסטע געשיטצט צו זיין; ווענן אבער דעננאָך דייטשלאנד זאָ שטארק ריסטעט, זאָ שיינט עס, אלס אָב זיך דייטשלאנד דענקען ווירדע: „אויף דיא פריינדשאפט מיינער נאכבארען קאנן איך מיך וועניג שטיטצען, דער בעסטע שוטץ איזט איינע אייגענע שטארקע ארמעע!“

פערשיעדענע נייאיגקייטען.

* (איראני אונד פאטאי.) אלס דיא מאָנטאג-זיטצונג דעם אונגארישען רייכסטאגעס בעענדעט וואורדע, וואר דער ערסטע, דער זיך פאָן זיינעם זיטצע ערהאָב אונד הינויס איילטע, קיין אנדערער אלס דער אייסערסט-לינקע איראני אונד דער צווייטע דער איהם נאכאיילטע, וואר דער אייסערסט-לינקע פאטאי. — „וואס איילסט דוא איראני באטשי, עס איזט יא נאָך ניכט מיטטאג, איך דאכטע, דוא ווירסט היטע אין דער זיטצונג דיא אנטוואָרט דעם מיניסטערס אויף דיינע פראגע (זיעהע פאָריגע נוממער) אבוואַרטען!“ — „ווענן דוא זאָ לאנגע ניכט עססען ווירדעסט, ביז דיר ביטשאָ אנטוואָרטעט, דאנן מיססטעסט דוא הונגערס שטערבען (אנטוואָרטעטע איראני), דוא קאָננסט נאָך לאנגע אויף דיינע אנטוואָרט ווארטען אונד ווענן ער אויך שאָן אנטוואָרטען ווירד, ווירסט דוא דארום זאָ קלוג ווערדען אלס צופאָר, דאס הייסט, דוא ווירסט וויטער ניכטס וויססען! ער ווירד וואהרשיינליך אנטוואָרטען, דאס ווענן קריעג איזט, איזט קיין פריעדע אונד ווענן פריעדע איזט, איזט קיין קריעג.“ — — „דאזער בין איך יא אויך איין גענגער דעם 1867-ער אויסגלייכעס (ערווידערטע פאטאי). דענן נאָך דיעזעס האט אונגארן גאר ניכטס דריינצורעדען. דער אונגארישע מיניסטער קאנן פיר דיא ערהאלטונג דעם פריעדענס עבענזאָוועניג געלאָבט ווערדען, אלס ער פיר דיא ענטשטעהונג איינעם קריעגעס געטאדעלט ווערדען קאָננטע, דענן ער איזט זאָ אָהנמעכטיג, דאס ער פיר בידע פאָללע ניכטס קאנן. דיינע פראגע אין דער פרייטאג-זיטצונג קאם מיר זאָ פאָר, אלס אָב דוא דען מיניסטער פראגען ווירדעסט, אָב דאס וואהר איזט, דאס גאָטט דיא וועלט ערשאפפען האט, אונד ווענן דאס וואהר איזט, ווארום דענן דער מיניסטער דיעזע שאָפפונג צוגעלאססען אונד זיא ניכט פערהינדערט האטטע?“ — — „דוא האסט רעכט! פאטאי באטשי (אנטוואָרטעטע איראני) ווייסט דוא, וואָראן איך מיך ערינגערע? אן יענען שול-וויטץ! דער לעהרער קאם איינסט אין דיא שולע אונד זאה דיא טינטען-פלאשע צערבראָכען. ווער האט דיעזע פלאשע צערבראָכען? פראגטע דער לעהרער צאָרניג. נאטירליך וואָללטע זיך דער צערברעכער ניכט מעלדען אונד יעדעס קינד שריע: איך ניכט הערר לעהרער! דא זאגטע דער לעהרער: ווער מיט רייע זיינע טהאט איינגעשטעהען ווירד, דעם ווירד דיא שטראפע ערלאססען! דא מעלדעט זיך נון איין שילער אונד זאגטע פאָללער רייע: איך האבע עס געטהאן הערר לעהרער, אבער איך ווערדע עס נימטערמעהר טהון. דער לעהרער שענקטע איהם נון דיא שטראפע. דעננאָך ערגערטע ער זיך איבער דיא פערגאָססענע טינטע אונד בעגאנן אויך נאָך דיא אונטערריכטס-פראגען מיט איינעם צאָרניגען טאָנע. עס קאם נון צור רעליגיאָנס-לעהרע אונד דער לעהרער פראגטע באריש: ווער האט דיא וועלט ערשאפפען? דא ערשראקען אללע קינדער אונד יעדער איינצעלנע זאגטע ציטטערנד: איך ניכט הערר לעהרער! איך ניכט! — דאס רייצטע נאָך מעהר דעם לעהרערס צאָרן אונד ער פראגטע אבערמאלס: ווער האט דיא וועלט ערשאפפען? — דא לענטע איין קנאבע איין ריימיטהיגעס געשטענדניס אב אונד זאגטע: איך האבע עס געטהאן הערר לעהרער, איך האבע דיא וועלט ערשאפפען, אבער איך ווערדע עס נימטערמעהר טהון!“ — — קוים האטטע איראני אויסגעשפראָכען, דא קאם דער רעכטע דעפוטירטע פראנץ פולסקי הינטער איהנען הער אונד זאגטע: „איי מיינע העררען, זיא האלטען יא דא איין זעהר גייסטרייכעס געשפרעך, אלזאָ אונגארן איזט ווירקליך אָהנמעכטיג אונד האט אין אויסווערטיגע אנגעלעגענהייטען ניכטס דריינצורעדען — אונד דעננאָך האט זיך איינער פאָן איהנען (נעמליך איראני) נאָך בעענדיגונג דעם דייטש-פראנצאָזישען קריעגעס גערימט, דאס מאן עס נור דען לינקען צו פערדאנקען האט, דאס זיך עסטערייך-אונגארן אין דען קריעג ניכט איינמישטע, זאָמיט האט יא זאָגאר דיא מינאָריטעט אים אונגארישען רייכסטאגע אין אויסווערטיגע אנגעלעגענהייטען דריינצורעדען!“

* (דער קולטוס-מיניסטער) בעזוכטע פאָריגען מאָנטאג דיא איזראעליטישע לאנדעס-לעהרער-פרעפאראנדיע (וואָ נעמליך דיא

פאָלליעטאָן.

איין יידישער ראָמאן

אויס דעם דייטש-פראנצאָזישען קריעגע.

(5-טע פאָרטזעטצונג אונד שלוס.)

וועהרענד דיעזעס וואָרט-וועכסעלס צווישען דען בידען באָנווילל, קאם איין דיענער פאָם טעלעגראפענאמטע אונד זאגטע: „איזט היער איין געוויססער הערר אלכסנדר, איך האבע פיר איהן איינע דעפעשע!“

דיא דעפעשע וואר פאָן דר. לעהמאנן ראבבינער אין מאינץ. —

עס איזט מערקווירדיג, וויא אָפט דיא פערשיעדענסטען אומשטענדע זאָ איינהייטליך אונד וואָהלבערעכנעט צוזאממענטרעפפען, דאס מאן גאר אן איינען צופאלל ניכט דענקען קאנן; מאן מוס היער פיעלמעהר אן דיא גאָטטליכע פאָרזעהונג גלויבען. —

צור זעלבען צייט, אלס זיך דיעזע געשיכטע אין פעלדקירכען אבשפיעלטע, קאם צום ראבבינער אין מאינץ איין קריעגס-געפאנגענער, וועלכער זעהר ליידענד אונד אנגעגריפפען אויסגעזעהען האט.

„זיא זינד קראנק?“ פראגטע איך איהן. (דאס היער פאָלגענדע איזט נעמליך דיא אייגענע שפראכע דעם ראבבינערס דר. לעהמאנן.)

„איך האבע דיא בלאטטערן!“ אנטוואָרטעטע ער.

דיא בלאטטערן גראזירטען דאמאלס אין גאנץ דייטשלאנד אויף דיא העפטיגסטע וויזע אונד האטטען אויך היער פיעלע אָפפער געפאָדערט.

„נון, גאָטט זייא דאנק“ זאגטע איך, „דאס איך מיך פאָר אנשטעקונג ניכט פירכטע: איין אנדערער קאָננטע פאָר שרעקקען פאָן דער קראנקהייט בעפאללען ווערדען. ווארום בעגעבען זיא זיך ניכט אינס שפיטאל?“

„איך בין אויף דעם וועגע דאהין, אונד וואָללטע זיא, הערר ראבבינער, פאָרהער ביטטען, מיר דאס עססען דאָרטהין שיקקען צו לאססען. איך האבע אין מיינעם גאנצען לעבען נאָך ניכטס פערבאָטענעס גענאָססען, אונד דער געדאנקע, דאס יידישע רעליגיאָנסגעזעטץ איבערטרעטען צו מיססען, איזט מיר שרעקליכער אלס דיא קראנקהייט.“

איך פערשפראך איהם, ווענן אירגענד מאָגליך, זיינעם וואונשע נאכצוקאָממען. ער גינג, דורך מיין פערשפרעכען בערוהיגט. אללייַן, איך קאָננטע דאסזעלבע ניכט ערפיללען. עס וואר פיר דיא בלאטטערנקראנקען, דיא דעם מיליטער אנגעהאָרטען, איין אייגענעס שפיטאל ערריכטעט, אונד דיעזעס וואר פאָן דער איבריגען וועלט אבגעשפערדט; עס וואורדע קיינעם פרעמדען געשטאטטעט, זיך הין צו בעגעבען. אללע פערזוכע, יידישע קאָסט אין דאס ערוועהנטע שפיטאל צו ברינגען, קאָננטען וועגען דער שטרענגע דער בעטרעפפענדען פאָרשריפטען ניכט געלינגען. אין פאָלגע דעססען ערפוהר איך מעהרערע וואָכען לאנג פאָן דעם ערקראנקטען סאָלדאטען ניכטס דאס גערינגסטע.

דא וואורדע איך איינמאל דורך איינען בריעף אן איהן ערינגערט. דיא מוטטער דעם יונגען מאננעס, וועלכער אים שפיטאלע געלעגען איזט, נעמליך איינע ארמע וויטטווע אויס דער געגענד פאָן שלעטטשטאדט, שריעב אן מיך. דיא בעדויערנסווערטהע וואר אין פערצווייפלונג. אויס דער גאנצען געגענד וואָרען דיא קריעגסגעפאנגענען אין דיא היימאטה צוריקגעקעהרט, נור איהר זאָהן ניכט; יא, זיא האטטע קיינע נאכריכט פאָן איהם דער זאָגאר רעגעלמעססיג שריעב. אונד אויך זיינע קאמעראדען וואוסטען ניכטס, וואס אויס איהם געוואָרדען. זאָפאָרט פערזוכטע איך מיר נאכריכט פאָן דעם קראנקען צו פערשאפפען; איך ערפוהר אבער נור, דאס ער ניכט געשטאָרבען וואר; איבער זיין בעפינדען וואוסטע מיר ניעמאנד אויסקונפט צו ערטהיילען. געראדע וואר איך אין בעגריפף, דער בעזאָרגטען מוטטער וועניגסטענס דיעזע מיטטהיילונג צו מאכען, אלס אן מיינע טהירע געקלאָפפט וואורדע, אונד עס טראט דעריעניגע איין, איבער דעססען בעפינדען איך נאכריכט געבען זאָללטע. זיין געזיכט טרוג דיא שפורען דער איבערשטאנדענען קראנקהייט.

„געלאָבט זייא, דער דיא קראנקען היילט!“ (ברוך רופא חולים) ריעף איך איהם ערפרייט ענטגעגען.

„אמן!“ זאגטע ער; „איך האבע פיעל געליטטען, אונד דאס שלימסטע וואר, דאס איך קיינע יידישע קאָסט האטטע. אבער איך ווייס, דאס זיא ניכט דאפיר קאָננען; עס וואורדע ניכטס אינס שפיטאל הינייַנגעלאססען. געלאָבט זייא גאָטט, דאס איך'ס איבערשטאנדען האבע.“

איך ערצעהלטע איהם פאָן דעם בריעפע זיינער מוטטער; ער האטטע שאָן אן דעמזעלבען טאגע געשריעבען אונד קאם יעטצט, אום זיך איינע אנווייזונג אויף רייזעגעלד צו ערביטטען. איך הענדיגטע זיא איהם איין, אונד האטטע גענוג צו טהון, זיינען דאנק אבצולעהנען.

„אָ,“ זאגטע איך, „איך וועררע בעלאָהנט גענוג, ווענן אללע אידרע קאמעראדען זיך זאָ בעטראגען העטטען וויא זיא!“

„איך ווייס עס,“ אנטוואָרטעטע ער. „דיא וואָהלטהאטען דער עדלען גלויבענסגענאָססען זינד פיעלפאך מיסבראויכט וואָרדען. איינמאל וואר איך זאָגאר אים בעגריפף, דא צו וואר-